

מסורת הש"ס

א) שמות פ"ה, ב) כמותו ד: ספרדיו מו: שבת קנ"ב, ג) רש"י (ד' ספרדיו כ: כמותו טו: ע"ש ספרדיו סג, ו) ז"ל דמניא, ז) ז"ל מניא, ח) ג"ו שם פעמים ל: נדרים שס, ט) נדרים טו: ספרדיו כ: ע"ש, י) נדרים טו: ספרדיו כ: ע"ש, יא) רש"י מ"ו ונדרים אומר, ל) לעיל כא, ע"ש, טז) ע"י מוס' בי"ב קמו, ד"ה אודייני, ס) [וספתא דה פ"ט], ט) ז"ל ועל כנעם לעיר חולין,]

הגהות הגר"א

[א] גמ' ערסא דללא אמר כו' כל"ל ומלות אמר נמי לימא בספרד' ועי' הגירסא בנדרים: [ב] שם גדולה מזו ע"כ כו' כל"ל:

לעזי רש"י

טריפניניא [טריפניניא], אר"י: מנן שהתאם [למי שנושא אותה].

מוסר רש"י

משיחתם הגדולה. וזו כסויו של ארון המה

(כתובות ד:). ערסא

והנהיגו היו לערוך מטה ושלחן צימו על: משהמשיך נזק כלל אלא למזל הביט מונח משה נישא. יתוש, גדא, מזל ודומה לו (ספ"ת ב:). גד גדו וטוק לא (ספרדיו כ:). דער האידניא לא אוחביניה, ע"ה הנה לא יצב על אותה מטה, שבי מונח היא נמי הימ, והשתא. דלכל הוא צעק לאותה ענה, מסיכא סיפוק לן (שם). השתא אובליניה ואשקיניה. מל אמריס (שם) הי"ז לע"ג גמ' ושלחן צימו על: מטה עליו ע"ה השתא ימינ' (נדרים ו:). אלא אי קשיא. אדעולא, קהא קשיא עלה דמניא צעמלא דרגש אין לריך

הכלל לכפורה (סנהדרין שם) ממש הכרעיס למנהל (נדרים שם). אלא זוקפא, שמעמידו על שני כרעיו דזי (שם). ואי ערסא גדיא. דמטה חסובה היא כל קו, אמאי אינו לריך לכפורה (שם). הא תניא הכופה משתו כו'. וזו וניי הוילא ומטה חסובה היא לריך לכפורה, אלא ש"מ דרגש לאו ערסא דגדא הוא (שם). המיוחדת לכלים, למן עליה כלס, והוילא ואין טייס עליה אין לריך לכפורה (שם). מתייר קרביטין איהא מתייר קרביטין, צימי אכלא. קרביטין, זולאוס (סנהדרין שם). מאי קרביטין איהא ליה. הלא כשאר טעות עושה אותה מטה (שם) הכי קיס לכו דלא הוו להו קרביטין, שאינה עשויה להתפרק אלא עומדת מולעת לעולם (נדרים שם). בשוקא דגילדאי. לענין

(סנהדרין שם). ערסא דצלא. וכשמתיין אותה הוא נופל וכן הן קרביטין ומס הוא עליו לכפורה ולא יתקלקל העור מלחלוס הקרקע, שלא היו ראשי כרעיו דרוצין מתיקו למעלה, וקאמר ת"ק זוקפו על דופן הכרעיס וארוסומיו למעלה, וא"ל יבן שמעון מתייר קרביטין והוא נופל (שם). דרגש סירוגו. קשרתו, מותכו. שיש נקיס בלרוסומיו ומתפיץ בהן ראשי לטעות המלויות צעור ועונשין ואין מרכיבין הלטועה על גבי ארוכות המטה (שם). מטה סירוגה על גבה. התגלס מרכיבין על ארוכות המטה מיכן ומיכן ואורג והוא קירוג (שם). הלכה כר' שמעון בן גמליאל. דלאמר מתייר קרביטין (נדרים שם). אודייני. מכתפת גדולה (לעיל כא.).

אין אומרים ברכת אבלים במועד. אבל עומדין בשורה ומנחמין ופוטרין את הרבים. ת"ר בראשונה היו מתין עשירים, ואת העניים בזוכיכת לבנה, ואת העניים בזוכיכת צבועה כו'. וכן היו מגליין את מתין עשירים, שהיו שחורין מן הרעב וכו'. וכן היו מוציאין מתי עשירים בדרגש, ועניים

יגלגל עמקו. ואינו עושה סחורה צפני עממו אלא עם חצורה: אף על גב שאין לו. לבלב אחר השבת אלא יוס אחד: קרביטיו. לרעותיו שהוא כעין תרניפניני"א: **ערסא דגדא**. מטה שמייחדים אותה למזל טוב ואין משתמשין בה כלום אלא מייחדין אותה לשרות מזל טוב עליה: **דללא**. עור: **סירוגו מסוכו**.

מכניס לרעות מן חורי עמי המטה:

על גבה. והעור כפול על העץ: **נקליטו**. עגיס יולאין מתוקנין למראשטויו ולמרגלותיו ונותנין עץ ארוך עליהן ונותן הסדקינן עליהם לשמור מהצוצים: **אין מנרנין**.

על הריח ציית האכל: **המנחמין**. קרוביו מציאין עניינים של אוכלין: **מתני' אסקוטלא**. תמחוי: **פוטרין אס הרצים**. שאומרים למנחמין לכו לצימס: **אין מניחין מטה צמועד צחונו**. להספידו: **ולא של נשים לעולם**. ששופעות זיבה: **גמ' כלוכה**

לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה ואפילו יש לו עשר מטות בעשרה מקומות כופה את כולן ואפילו חמשה אחין ומת אחד כולן כופין ו' ואם היתה מטה המיוחדת לכלים אין צריך לכפותה דרגש אין צריך לכפותו אלא זוקפו רבן שמעון בן גמליאל אומר ה' דרגש מתיר את קרביטיו והוא נופל מאיליו ו' מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אמר ליה רבה אלא מעתה גבי מלך ו' דתנן ב' כל העם מסובים על הארץ והוא מיסב על הדרגש מי איכא מידי דעד האידנא לא אוחביניה והשתא מותבינן ליה מתקיף לה רב אשי מאי קושיא מידי דהוה אאכילה ושתיה דעד האידנא לא אובליניה ולא אשקיניה השתא אובליניה ואשקיניה אלא אי קשיא הא קשיא ו' (דתנן) דרגש אינו צריך לכפותו אלא זוקפו ואי ערסא דגדא אמאי אינו צריך לכפותו הא ו' (תנן) ו' הכופה מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו כופה ומאי קשיא מידי דהוה אמטה המיוחדת לכלים דתניא אם היתה מטה המיוחדת לכלים אינו צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא רבן שמעון בן גמליאל אומר דרגש מתיר קרביטיו והוא נופל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגדא מאי קרביטין אית ליה ו' כי אתא רבין אמר ליה ההוא מרבנן ורב תחליפא בר מערבא שמייה דהוה שכיח בשוקא דגילדאי מאי דרגש ערסא דצלא וא' איתמר גמי אמר ר' ירמיה דרגש סירוגו מתוכו מטה סירוגה על גבה אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי יהושע בן לוי ו' הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ו' (איתמר גמי) אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי אסי' מטה שנקליטייה יוצאין זוקפה רדיו ו' תנו רבנן ישן על גבי כסא על גבי ו' אודייני גדולה ו' על גבי קרקע לא יצא ידי חובתו אמר רבי יוחנן שלא קיים כפיית המטה תנו רבנן ב' מכבדין ומרביצין בבית האבל ומדיחין קערות וכוסות וצלוחיות וקיתוניות בבית האבל ל' ואין מביאין את המוגמר ואת הבשמים לבית האבל אינו והא תני בר קפרא אין מברכין לא על המוגמר ולא על הבשמים בבית האבל ברוכי הוא דלא מברכין הא אתווי מייית' לא קשיא הא בבית האבל ב' הא בבית המנחמין: **מתני' ג'** אין מוליכין לבית האבל לא בטבלא ולא באסקוטלא ולא בקנן אלא בסלים ב' ואין אומרים ברכת אבלים במועד אבל עומדין בשורה ומנחמין ופוטרין את הרבים ג' אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד ב' ולא של נשים לעולם מפני הכבוד: **גמ'** תנו רבנן בראשונה היו מוליכין בבית האבל עשירים בקלתות של כסף ושל זהב ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה והיו עניים מתביישים ג' התקינו שיהו הכל מביאין בסלי נצרים של ערבה קלופה מפני כבודן של עניים תנו רבנן פ' בראשונה היו משקין בבית האבל עשירים בזוכיכת לבנה ועניים צבועה והיו עניים מתביישיין התקינו שיהו הכל משקין בזוכיכת צבועה מפני כבודן של עניים ו' בראשונה היו מגליין פני עשירים ומכסין פני עניים מפני שהיו מושחרין פניהן מפני בצורתן והיו עניים מתביישיין התקינו שיהו מכסין פני הכל מפני כבודן של עניים ו'

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קמן

אם יבדל למעט בעסקו ימעט. פירש צקונטרס בסחורתו ונראה דבדבר האכד קאמר וכן פי' לעיל (ד' כג). גבי על כל המתים כולן רצה ממעט צעסקו רצה אינו ממעט וגם הרב פירש לעיל בדבר האכד עושה צנעא צמוך צימו נראה לפירושו דהכא מיירי בצאצו

ואמו ומשום דהולך צדך המירו לו שיגלגל עממס אס אינו יכול למעט דבשאר מתים אינו ממעט כלל אס אינו רוזה ואי מיירי הכא בשאר מתים נתיב לומר להפך הולך צדך ואינו נוהג אצילות כל כך ומתנחס יותר אסור להרצות צעסקו יותר מאותו שיוצב צימו ואינו מתנחס וה"ר יוסף פירש דהכא ימעט צעסקו לקנות זורכי סעודה ולפי שהולך צדך רגיל לקנות זורכי סעודה יותר מצציתו שיש לו קוניס עצורו וגם מולא צציתו הרצה משום הכי נקט הולך צדך ומה שפירש צקונטרס דאיירי כשאמרו לו על מימת קרוביו כשהיה צדך לא ידענא אי צעי למימר דאיירי צמוליך סחורתו ממקוס למקוס כדפי' צקונטרס ור"ל דשמא שרי ליה לדידיה למכור סחורתו דכיון דהולך אותה צכר וטרח צה ולא פעה צהליכתו שלא היה יודע לישב צציתו שיכול לשמרה או שמא הקונטרס ר"ל משום דאמרינן לעיל (דף כג). שבת ראשונה אינו יולא מפתח צימו וזה אינו קושיא דלע"פ שאינו יולא מפתח צימו צעיר הא אמרינן (לעיל דף עו:). ילא לדרך ו' (חולין ונכנס לעיר) אלמא מותר ללאת (ב"ב) ושמן דוקא צדכר האכד מותר ללאת לדרך: **מן המנחה ולמע"ה**. פי' צתוספות הרב דמסקפא ליה אי מנחה גדולה אי מנחה קטנה דמקודס לכן אינו יושב עליה נראה לי דמנאן סמכו שלא לישב ע"ג כסא וספסל אע"פ שאין ראהי גמורה דשאני מטה הואיל זכריך כפייה ולא מלינו כפייה צבטא וספסל: **ואין מוליכין בבית האבל**. זאת המשנה על כרחין נסדרה צהיפק ושמא כל זה מן הצרייתא דלמעלה כמו שפירש צתוספות צההיא דלעיל ותמיהני מדוע לא פירשו גס כאן כמו שפירש למעלה ושמא צכספר הרב היתה כמזנה מנוף הצרייתא ולא הולך רכסו או לא היה כמזב צכספרו כלל ואין מוליכין כו' וכן מוכיח מתוך פירוש התוספות שפי' לא ידענא אי קאי האי צראשונה היו מוליכים אלמוגמר וצשמים דלאמר אין מנרנין הא אתווי מיייתין אי אמתניתין קאי דקמני מנרין ואותה הצראה היא צראשונה מוליכין כו' דלמתניתימן קאי ועוד כיון שפירש התקינו שיהו הכל מוליכין כו' ומתניתימן לאחר תקנה:

עניים ב' בראשונה היו מושחרין פניהן מפני בצורתן והיו עניים מתביישיין התקינו שיהו מוציאין עשירים בדרגש ועניים בכליכה

שמעון בן גמליאל דרגיש מתיר קרביטין והוא נופל. איתמר גמי אמר ר' ירמיה, דרגש סירוגו מתוכו. מטה שנקליטייה יוצאין, זוקפה רדיו. כלומר, אינו צריך לכפותה. ת"ר מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת, מן המנחה ולמעלה. ואפ"כ אסור לו לישן עליה עד שתחשיך. ולמוצאי שבת, אפי"פ שלא נשאר לו משבעת ימי אבילות אלא יום אחד בלבד, חזור וכופה מטותיו. ת"ר ישן על גבי מטה על גבי אודיני ועל גבי ספסל על גבי קרקע לא יצא ידי חובתו, ואמר ר' יוחנן מפני שלא קיים כפיית המטה. ת"ר מכבדין ומרביצין ומדיחין את הקערות כוסות וקיתוניות וצלוחיות בבית האבל. ואין מביאין מגמר בבית האבל. ואוקימונא, הא דתני בר קפרא, אין מברכין על המגמר ועל הבשמים של בית האבל, בהני דמייית בבית המנחמין. **מתני' ג'** מוליכין בבית האבל, עשירים בקלתות של כסף ושל זהב, ועניים בסלי נצרים כו'. וכן היו משקין בבית האבל את העשירים בזוכיכת לבנה, ואת העניים בזוכיכת צבועה כו'. וכן היו מוציאין מתי עשירים בדרגש, ועניים

כו.

עין משפט ונר מצוה

ריג א מיי' פ"ו מהלכות אכל הלכה י טו"ע י"ד ס' שם סעיף כג: ריד ב מיי' פ"ה א שם הלכה ב סגמ עשין דרעב ב טו"ע ע שם ס' שעה סעיף א:

רפז ג ד ה מיי' שם פ"י הלכה ב טור י"ד ס' ט:

רפז ו ז ח מיי' שם פ"ה הלכה יח טור י"ד ס' ט:

ר"ז ט מיי' שם פ"ו הלכה ח ט"ב מהלכות מלכים הלכה ד:

ריח ב מיי' פ"ה מהל' אכל הלכה יח טור י"ד ס:

ריט ב ל מיי' פ"ג שם הלכה ו סגמ עשין שם טו"ע ע שם ס' שעה סעיף ז:

רמב ג מיי' שם הלכה ז ט"ד ס' טא:

רעב ס מיי' שם פ"ה הלכה ג ט"ד שם:

רעג ע מיי' שם פ"ו מהלכות י"ט הלכה כג טו"ע י"ד ס' טא סעיף א וטו"ע י"ח ס' תקמו סעיף א:

רעב פ מיי' פ"ב מהל' אכל הלכה ה טו"ע ע שם ס' שעה:

רעה צ ק מיי' שם פ"ג הלכה ז ט"ד ס' טח:

רעו ר מיי' שם פ"ה הלכה א וטו"ע שם ס' שג סעיף א:

רבינו חננאל

אם יכול למעט בעסקו, כלומר שלא יקנה ולא ימכור [מעט], ואם לאו יגלגל עמקו, כלומר יקנה זכרי הדרך ודברים שיש בהן חיי נפש. ת"ר מאימתי כופין המטות, משיגיאו התת מן הבית, דברי ר' אליעזר. ר' יהושע אומר, משיחתם הגדולה. וקייאין לך כר' יהושע, דאין אבילות נוחגת אלא משיכר' המת ויחתם הגולל. ת"ר הכופה מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש בבית, ואפילו יש לו עשר מטות כופה את כולן. ואפילו חמטה אחת מנה, אחין ומת אחד מהן, כולן כופין. ואם היתה מיוחדת לכלים, ואינה עשויה לישן, אין צריך לכפותה. דרגש, אין צריך לכפותו אלא זוקפו רדיו. ואמר עולא האי דרגש ערסא דגדא הוא, פירוש מטה העשויה לכבוד מזל הבית, ואין אדם ישן עליה. ונחורו דבריו. ואסיקנא דרגש הוא ערסא דצלא, פירוש מטה של עור. כי הללו והעור בתוכם, וכיון שמעמידין אותה ישנן על גבי העור. ואמר רבן